

Politisk avtale om støtte til Ukraina og utviklingsland rammet av krigens globale ringvirkninger

Russlands angrep mot Ukraina 24. februar 2022 er et tidsskille for Europa og en alvorlig trussel mot internasjonal fred og sikkerhet. Norges sikkerhet, velstand og handlefrihet er tuftet på respekt for folkeretten i en regelstyrt verden. Russlands angrepskrig mot Ukraina truer våre nasjonale interesser.

Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Miljøpartiet De Grønne, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus [heretter omtalt som partiene] står sammen i fordømmelsen av Russlands krigføring i Ukraina og støtter det ukrainske folks legitime forsvarskamp.

Den brede enigheten om denne avtalen viser at det norske folk står sterkt og unisont bak en betydelig og langvarig støtte til Ukraina, militært og sivilt. Partiene anerkjenner også de store humanitære konsekvensene krigen i Ukraina har for verdens fattigste land.

Partiene er enige om et femårig støtteprogram for Ukraina for perioden 2023 til 2027 og en ettårig ekstrabevilgning i 2023 til utviklingsland som er særlig rammet av krigens globale ringvirkninger. De totale økonomiske rammene er hhv. 75 mrd. kroner og 5 mrd. kroner.

Ukraina-programmet («Nansen-programmet for Ukraina»)

Partiene er enige om å omtale støtteprogrammet for Ukraina som «Nansen-programmet for Ukraina», til minne om Fridtjof Nansens humanitære innsats i Ukraina for hundre år siden. Navnet skal brukes på et overordnet nivå og ikke være til hinder for et tydelig skille mellom militær og sivil innsats.

Nansen-programmet for Ukraina skal være et femårig støtteprogram fra og med budsjettåret 2023 til og med budsjettåret 2027. Den samlede økonomiske rammen skal være 75 mrd. kroner, i utgangspunktet fordelt med 15 mrd. kroner per år.

Nansen-programmet skal kjennetegnes av stor fleksibilitet og god internasjonal koordinering.

Det er Ukrainas behov som skal ligge til grunn for den norske støtten. Behovene skal vurderes fortløpende, og bevilgningsmessige konsekvenser fremmes i forbindelse med de årlige statsbudsjettene og budsjettprosessene.

Det skal legges stor vekt på koordinering med ukrainske myndigheter og internasjonale partnere i innretningen av støtten, for å sikre at midlene brukes i tråd med ukrainernes behov. Norge vil støtte opp om FNs koordinerende rolle.

Etablerte organisasjoner med dokumentert leveringsevne, god kapasitet og gode kontrollsystemer skal være foretrukne kanaler for støtten. Norsk sivil støtte skal i hovedsak gå gjennom et begrenset antall avtaler.

Programmet inkluderer militær støtte, kortsiktig sivil støtte og bidrag til gjenoppbygging av det ukrainske samfunnet når det er mulig.

I programmets første fase prioriteres militær støtte, humanitær bistand og bidrag til å opprettholde sivil infrastruktur, samt støtte til ukrainske myndigheter, slik at de kan opprettholde kritiske samfunnsfunksjoner. På sikt skal norsk bistand til Ukraina bidra til et velfungerende, demokratisk og trygt Ukraina. Støtten skal bygge opp under demokratiske institusjoner, rettsstaten og et sterkt sivilsamfunn.

For 2023 fordeles støtten med 7,5 mrd. kroner til sivil bistand og 7,5 mrd. kroner til militær støtte. Fordelingen mellom sivil og militær støtte besluttes i det enkelte budsjettår, basert på oppdaterte vurderinger av Ukrainas behov. Det skal være fleksibilitet til å gjøre justeringer også innenfor budsjettåret.

Partiene anerkjenner kompleksiteten ved å gi omfattende støtte til et land i krig hvor korrupsjon er et stort samfunnsproblem. Det skal i forvaltningen av programmet blant annet legges stor vekt på bruk av erfarne aktører med gode kontroll- og varslingsystemer, samt støtte til myndigheter og sivilsamfunnsaktører som bidrar til kontroll og åpenhet.

Norsk militær støtte inkluderer donasjon av materiell fra Forsvaret, donasjon av materiell anskaffet gjennom internasjonale samarbeid og mekanismer, donasjon av materiell anskaffet direkte fra industrien og trening og opplæring av ukrainsk personell.

Militær støtte skal hjelpe Ukraina med å forsvare seg militært samtidig som det sees hen til nasjonal forsvarsevne, samt faren for bruk av masseødeleggelsesvåpen og utvidelse av konflikten til andre geografiske områder. Partiene informeres og konsulteres i DUUFK om de enkelte militære bidragene og vurderinger knyttet til disse i tråd med etablert praksis.

Det skal i utforming og omtale av Nansen-programmet gjøres et tydelig skille mellom militær og sivil støtte. Dette ivaretas ved at militær og sivil støtte kanaliseres gjennom klart adskilte mekanismer.

De humanitære prinsippene skal ligge til grunn for all humanitær innsats. Den sivile bistanden skal være ubunden, og uten krav til kjøp av norske varer og tjenester.

Programmets midler til sivil støtte skal i utgangspunktet gis som tilskudd, ikke lån.

Midler fra rammen for Nansen-programmet kan brukes til sivil støtte for å avhjelpe Ukraina-krigens store konsekvenser for Moldova.

Det legges opp til at partiene konsulteres om den overordnede utviklingen av programmet og nærmere innretning for det enkelte budsjettår i forkant av utarbeidelsen av Prop 1.

Regjeringen vil i løpet av 2023 fremme en egen stortingsmelding om Nansen-programmet. Stortingsmeldingen vil nærmere vurdere det norske engasjementet i Ukraina, herunder blant annet spørsmål knyttet til statsbygging, demokratifremme, og støtte til sivilsamfunn. Stortingsmeldingen skal også vurdere risikohåndtering, samt de langsiktige konsekvensene av Nansen-programmet for annen norsk bistand.

Utviklingsland særlig rammet av krigens ringvirkninger

Ukraina-krigen har store, globale ringvirkninger. Økte priser på energi og innsatsfaktorer som gjødsel bidrar til mer sult, mer fattigdom og mer nød, globalt og særlig i deler av Afrika og Midtøsten.

For å avhjelpe situasjonen for verdens fattigste i utviklingsland som er særlig rammet av krigens ringvirkninger, økes inneværende års budsjett med en ettårig ekstrabevilgning på fem mrd. kroner.

Innsatsen innrettes for å avhjelpe krigens direkte og mest akutte ringvirkninger gjennom tiltak som raskt kan få effekt. Ett av målene med tiltakene er å bidra til å avdempe potensielle migrasjonsstrømmer til Europa.

Det settes av 2,5 mrd. kroner til humanitær bistand, med vekt på nødhjelp og innsats for flyktninger og internt fordrevne.

Det settes av 2,5 mrd. til matsikkerhet, med vekt på tiltak som raskt kan bidra til å motvirke sult og matmangelkrise i utsatte land.

Regjeringspartiene åpner for å foreslå økte bevilgninger til humanitær bistand, kamp mot sult og for å avdempe potensielle migrasjonsstrømmer til Europa også utover 2023 dersom krigen i Ukraina fortsetter å medføre store, ekstraordinære konsekvenser for verdens fattige.

Budsjettmessig håndtering

Nansen-programmet vil innebære en midlertidig økning i oljepengebruken, i en ekstraordinær tid med krig i Europa.

Ekstrabevilgningen til utviklingsland særlig rammet av krigens ringvirkninger bevilges i tillegg til det allerede vedtatte bistandsbudsjettet for 2023.

Håndteringen innebærer ikke endringer i det finanspolitiske rammeverket og praktiseringen av handlingsregelen.

Partiene er enige om at dette ikke skal være et virkemiddel for å føre mer oljepenger inn i norsk økonomi. Programmet skal innrettes på en måte som gir liten innvirkning på aktivitetsnivået i norsk økonomi.

Bruken av midlene i Nansen-programmet skal som utgangspunkt tilpasses at det er årlige rammer, hvor det tas høyde for fleksibilitet gjennom året.

Det legges opp til en innretning og bruk av midlene i starten av perioden som gjør det realistisk å overholde den samlede rammen for hele perioden.

Det skal rapporteres på bruken av midlene i Nansen-programmet i de årlige statsbudsjettene, og i budsjettfremleggene gjennom året.

Det settes av et årlig beløp innenfor programmets ramme til forvaltning av den sivile delen av bistanden.

Verdien av donert militært materiell skal regnes inn som bidrag under programmet.

En eventuell videreføring av økte bevilgninger til humanitær bistand, kamp mot sult og for å avdempe potensielle migrasjonsstrømmer til Europa utover 2023 håndteres i forbindelse med ordinære budsjettprosesser.

Regjeringen vil så raskt som mulig fremme en proposisjon til Stortinget i tråd med denne avtalen.

Særskilte forhold knyttet til avtalens parter

Fremskrittspartiet er ikke del av denne avtalen på de punkter som angår den ettårige ekstrabevilgningen til utviklingsland.

Rødt inviteres til å tiltre avtalen på et senere tidspunkt i 2023.

Oslo, 16 februar 2023

For regjeringen,

Jonas Gahr Støre
Statsminister

Trygve Slagsvold Vedum
Finansminister

For partiene på Stortinget,

Rigmor Aasrud
Arbeiderpartiet

Erna Solberg
Høyre

Marit Arnstad
Senterpartiet

Sylvi Listhaug
Fremskrittspartiet

Audun Lysbakken
Sosialistisk Venstreparti

Guri Melby
Venstre

Lan Marie Nguyen Berg
Miljøpartiet De Grønne

Olaug Vervik Bollestad
Kristelig Folkeparti

Irene Ojala
Pasientfokus

Rødt